

Uvodnik

Koncept *Jedno zdravlje* nije nova zamisao. Nalazimo ga već u socio-ekološkom poimanju zdravlja Svjetske zdravstvene organizacije Ureda za Europu osamdesetih godina 20. stoljeća te je ugrađen u same temelje pokreta Zdravih gradova u Europi.

No, eskalacija promjena u okolišu, povećanje broja incidentnih događanja uzrokovanih klimatskim promjenama i pandemija bolesti COVID-19 ponovno su nam skrenuli pozornost na međuovisnost zdravlja ljudi, životinja i okoliša te 2021. godine potaknuli inicijativu za redefiniranje koncepta *Jedno zdravlje* u 21. stoljeću.

Pandemija bolesti COVID-19, osim što je osvijestila koliko štetne učinke na društvo mogu imati nove zarazne bolesti, podsjetila nas je i na važnost rješavanja već prepoznatih nejednakosti u zdravlju te na naše mogućnosti djelovanja na njih.

Složeni javnozdravstveni izazovi s kojima se danas suočavamo, ne mogu se riješiti samostalno kroz jedan sektor, skupinu dionika, grad ili državu. Zajednički izazovi zahtijevaju zajednička rješenja i odgovore.

Tako danas koncept *Jedno zdravlje* definiramo kao *integrirani, objedinjujući pristup čiji je cilj postizanje održive ravnoteže i optimizacija zdravlja ljudi,*

životinja i ekosustava. Pristup Jedno zdravlje zahtijeva mobilizaciju više sektora, disciplina i zajednica na različitim razinama društva, kako bi suradnjom potaknuli akciju i implementirali ciljeve održivog razvoja u svim sektorima. Da bi se pristup Jedno zdravlje uspješno implementirao, mora uključivati djelovanje na smanjivanje društvenih nejednakosti u zdravlju i djelovanje kroz determinante okoliša, izloženosti te kreiranje politike zdravlja.

Jedno zdravlje organizacijski je okvir za aktivnosti projekta Zdravi grad kojima se promiče zdravlje i blagostanje urbanih zajednica i ekosustava. Opće je poznato da gradovi nemaju samo ključnu ulogu u postizanju ciljeva održivog razvoja, nego su i kritični pokretači promjena u vrijeme kada globalna zajednica povećava napore u operacionalizaciji koncepta *Jedno zdravlje*. Stručnost zdravih gradova u radu s različitim sektorima naša je dodana vrijednost i strateški nas smješta kao primjer drugima. Naše je djelovanje lokalno, najbliži smo građanima i imamo najneposredniji i najvidljiviji utjecaj na njihov život.

Stoga je izazov ovog broja Epohe zdravlja tematski vrlo različitim prikazima aktivnosti hrvatskih zdravih gra-

dova i njihovih gostiju, progovoriti upravo o operativnoj djelatnosti koncepta *Jedno zdravlje* u urbanom okruženju.

Pristup koncepta *Jedno zdravlje* u urbanom okruženju prije svega zahtijeva **donošenje i implementaciju hrabrih lokalnih politika, snažnije upravljanje i koordinaciju više sektora, integrativne sustave nadzora i razmjenu podataka, veća ulaganja u istraživanje te u ljudske resurse i fizičku infrastrukturu** kako bi se učinkovito **pripremio i odgovorilo na buduće zdravstvene i ekološke krize** te dugoročne izazove povezane s javnim zdravljem. Jedan od vodećih izazova jest izgradnja i **podizanje urbane otpornosti** koju možemo postići potičući međusobnu suradnju raznih gradskih odjela, suradnju s dionicima iz privatnog sektora i akademske zajednice te predstavnicima lokalne zajednice. Ključno je ulagati i trošiti resurse tako da donose bolje zdravlje i blagostanje za sve te uspostaviti infrastrukturne politike i strategije za prilagodbu i zaštitu gradova od stresora iz okoliša i ekstremnih vremenskih uvjeta (toplinski valovi, poplave, hladno vrijeme, nestašice energije). Sjajne primjere takvih aktivnosti donose kolege s Medicinskog fakulteta Sveučilišta u Rijeci u prikazu Poboljšanje zdravlja u urba-

nim područjima putem naprednih tehnologija mapiranja i vizualizacije: Projekt HORUS, Grad Poreč sa Strategijom prilagodbe klimatskim promjenama Grada Poreča-Parenzo, Grad Rijeka sa Strategijom zelene urbane obnove grada Rijeke, Grad Zagreb s projektom Gradski vrtovi, Grad Karlovac s prilogom Geotermalna energija u Karlovcu: Put prema zelenom gradu, gospodin Vlatko Roland, UNIZD – PREHNIT d.o.o., gost Mreže s tekstom Upravljanje rizicima od poplava kroz razvoj zelene infrastrukture te Grad Poreč s opisom politike kojom je odgovorio na potrebe svojih jednoroditeljskih obitelji.

Uključivanjem pristupa *Jedno zdravlje* u **urbanističko planiranje** omogućit ćemo građanima da tjelesnu aktivnost učine jednostavnim izborom, ali i doprinijeti jednakim mogućnostima. Primjeri takvih programa su stRlt.fitness – najveći fitness klub u Rijeci i Vesele proljetne radionice u Čakovcu Međimurske županije.

Ekonomika blagostanja snažno doprinosi pristupu *Jedno zdravlje* s ciljem usmjeravanja resursa prema višesektorskim pristupima koji ostvaruju, ne samo dobrobit, već i pravednost, uključenost i održivost. Primjer takvog inovativnog razmišljanja donosi Grad Novska, gost Mreže s prilogom Jedini

hrvatski gaming inkubator i NOVsky – festival znanosti i umjetnosti.

U izazovnim vremenima, egzistencija i zdravlje ljudi, uključujući mentalno zdravlje, snažno su pogođeni, nerazmjerno nanoseći štetu ranjivijim dijelovima društva. Zanimljive višesektorske programe koji ističu **prednosti promicanja zdravlja i prevencije bolesti** u odnosu na simptomatsko, pojedinačno liječenje, donose Karlovački programi: Bebe u knjižnici i Proaktivna međugeneracijska suradnja, Centar za zdravlje mladih Grada Zagreba, Aktivnosti GDCK Crikvenica i prilog Zadarske županije: Zašto se Barcelona zaljubila u najmlađi klub veslačica u zmajskim čamcima.

Primjere kako se s **koordinacijom skrbi u zajednici** nosi sustav zdravstva donose prilozi iz Karlovca: Rad patронаžne službe Doma zdravlja Karlovac – od rođenja do grada Zdravih gradova, Istarske županije: Obiteljska medicina – temeljna djelatnost sveobuhvatne i kontinuirane skrbi u primarnoj zdravstvenoj zaštiti liječnice obiteljske medicine iz Barbana te Županijski centar za koordinaciju skrbi Kliničkog bolničkog centra Rijeka.

Socijalno mentorstvo, novi model stručnog rada s osobama koje žive u riziku od socijalne isključenosti zbog siromaštva, dugotrajne nezaposleno-

sti, izlaska iz alternativne skrbi, izdržavanja kazne zatvora ili zbog smanjene radne sposobnosti uzrokovane invaliditetom, prikaz je naše gošće gospođe Štefice Karačić, predsjednice Hrvatske udruge socijalnih radnika. Višesektorske programe koji osiguravaju pravednost, uključenost i održivost kako bi se **osiguralo da nitko ne bude zaboravljen**, donose tekstovi: Udruga udomitelja djece i odraslih osoba Život s osmijehom iz Karlovca, Centar za pružanje usluga u Zajednici Grada Crikvenice i Humanitarna mreža Grada Pule. Kompleksnost koncepta *Jedno zdravlje* željeli smo vam približiti kroz prepoznate modele dobre prakse, a autorima priloga i voditeljima programa zahvaliti na osmišljavanju i provedbi programa, politika, zakonodavstva i istraživanja u kojima više sektora komunicira i surađuje kako bi postiglo bolje rezultate u području javnog zdravlja. Iz vaše predanosti i mudrosti najbolje možemo vidjeti „kako biti proaktivan u reaktivnom vremenu“.

Prof. dr. sc. Selma Šogorić

glavna urednica
ssogoric@snz.hr